

Mozes, Met Ongebroken Oog

Serie Natuurlijk Niet. Hopelijk Wel.

En Mozes, 120 jaar oud en na 40 jaar woestijn, zag met ongebroken oog, zo wordt ons verhaald. Mozes is een man van onderweg. Mozes had het ondertussen verbruid bij de Eeuwige: zijn volk was wanhopig, dorstig en maakte hem verwijten. Mozes sloeg op de rots en er kwam water. Hij wilde snel resultaat zien en had het bovendien aan zijn eigen handelen toegeschreven. Zijn zicht was vertroebeld, hij was zijn vertrouwen kwijtgeraakt. Hem werd daarop verteld dat hij het beloofde land zelf niet in zou mogen. Aan het eind van zijn leven mag hij het land niet in maar hij mag vanaf een hoge berg in de verte het Land zien. Hij overziet het hele land: Zijn ogen zijn niet gedimd, hij ziet helder, met ongebroken oog.

Vandaag is de tweede Adventszondag. De tijd van verwachting waarin we samen toeleven naar het Kerstfeest. En juist over die verwachting wil ik het eerst hebben met u vandaag

Met een auto vol spullen rijd ik naar de afvalstortplaats. Ik ben aan het verhuizen en heb een decennium van ons leven opgeruimd. Met de nodige melancholie. Een oudere meneer spreekt mij aan. "Ben je ook aan het verhuizen?" Hij kijkt mij aan met heldere, natte ogen waar een wereld achter schuilgaat. Ik zie in zijn ogen dat hij dapper heeft moeten zijn. We spreken, zonder elkaars situatie te kennen, over periodes afsluiten op weg naar een onbekende toekomst. Het voelt even heel dichtbij, we hoeven niet alles te weten om toch weet te hebben van elkaar. Hij rolt een sigaret en zegt: "Ach weet je, hoe de toekomst eruit ziet, dat weten we niet, maar het komt wel goed." We kijken samen het terrein over de horizon van de polder in. Alsof hij mij hoort denken zegt hij erachteraan: "Pas op hè, het is altijd anders dan je verwachten zou. Maar het komt goed."

Deze man gaf mij een sleutel in handen. Het komt goed maar anders dan je verwacht. Deze man herinnerde mij aan een belofte - 'het komt goed' als vergezicht. Met dat vergezicht voor ogen, kun je ook het onzichtbare zien.

De meesten van u zullen weet hebben van de doorlopende kerkdienst in Den Haag om de uitzetting van een Armeens gezin te voorkomen: het Kerkasiel. Ik heb dit initiatief van de grond zien komen. Een eerste paar tweets, wat communicatie op Facebook. Een paar mensen maakten zich er hard voor, op hoop van zegen dan maar. Ik mailde en kreeg het rooster. De mens, geen toeschouwer maar medespeler, de mens zag dat het niet goed was. En het rooster rolde stukje voor beetje uit. Het begon met een handvol predikanten maar meer en meer mensen tekenden zich in. Inmiddels hebben al honderden vrijwilligers, predikanten en kerkgangers hieraan meegewerkt. Want hoop doet leven. Hoop betekent dat je een situatie bekijkt in het licht van wat er wel kan, wat er mogelijk is zonder dat je weet hoe het uitpakken zal. Dat je een nieuw begin zoekt met een vergezicht- weliswaar een onzichtbaar-vergezicht voor ogen. De vrijwilligers en predikanten tekenden zich in - niet omdat ze wisten dat het haalbaar of succesvol zou zijn. Want dat is nog maar de vraag. Ze zetten zich in omdat ze wisten dat het zin had.

Er hing daar een ontroerende en saamhorige sfeer. De tafel stond vol met eten dat gebracht werd en mensen uit de buurt kwamen binnen voor een kopje koffie. In de kerkzaal lagen verschillende liedbundels uit allerhande tradities en hier en daar wat verdwaalde gedichten of een vergeten trui. Het voelde voor velen even wat minder eenzaam. Het is allemaal zo pijnlijk en mooi tegelijk. Bitterzoet. De familie balanceert tussen hoop en vrees. Op de grens van het beloofde land waar zij niet in mogen. De mensen om deze familie heen weten niet waar dit naar toegaat maar trekken met ze mee en laten ze niet in de steek. Bovendien geeft het in de ogen zien van de pijn, de hopeloosheid van de familie ook stem aan onze eigen hopeloosheid. En zo houden mensen samen hun hoop, een vergezicht gaande door deze continue eredienst. Er is vreugde dat deze saamhorigheid en solidariteit mogelijk is maar verdriet dat het moet.

Hoe dit afloopt, God mag het weten. En hoe dit afloopt voor al die anderen die Europa niet eens binnen mogen? En het voelt ook ongemakkelijk; weet ik wel waar ik het over heb? Ken ik de diepte van hun wanhoop waaruit deze diepe hoop ontspringt?

En toch wil ik samen met vele anderen niet cynisch zijn of te vaak wegstijgen vanuit de angst dat het toch geen zin heeft. We leven vaak teveel vanuit beelden en verwachtingen van hoe de dingen moeten lopen of eruit zouden moeten zien en dat maakt ons vanzelf te angstig. Want dan moet het ook maar lukken allemaal. En ons leven loopt maar al te vaak anders dan we in gedachten hebben.

Terwijl we niet bang hoeven zijn voor dat wat niet lukt. Als je je laat leven door angst dan verduistert je vergezicht. Dan zal dat oog nooit vrij kijken. Je zult dan naar binnenkeren en je misschien te vaak concentreren op dat wat niet nodig is of op het verkeerde. Almaar ploeteren voor dat wat goed of beter moet zijn. Zo kun je nooit helder zien en leef je ook voorbij aan wat al goed is én dat het vaak al goed is. Ik las een tekst van Loesje waarop stond: Wees niet bang voor de angst zegt de opa van Loesje. Mooi vind ik dat. Dat suggereert een doorleefde wijsheid van iemand die al veel heeft meegemaakt en gezien; die wijze opa van Loesje. (Zou die ook 120 zijn?)

Wees niet bang voor de angst. Want alleen het zinnetje 'Wees niet bang' uit de Bijbel laat mij toch wat alleen achter. Ik zou benieuwd zijn hoe u dat ervaart. Ik kan vol zijn van die angst die ik zogenaamd niet zou moeten hebben juist als ik het niet zou moeten hebben.

Wees niet bang voor de angst. Ik hoor hier een diepere wijsheid. Ja die angst is er, in allerlei soorten en maten en kleuren en op allerlei momenten in je leven. Maar kijk het aan, benoem het, sta er naast en wees er vooral niet te bang voor. Probeer niet te verkrampen, open je hart en handen en je zult zien.

Ik sprak een dame op haar sterfbed. Ze was ver in de 90. Het was half 11 's ochtends. Ze bood mij een glaasje wijn aan. Ik wimpelde dat natuurlijk beleefd af en vroeg om koffie. Maar tegen de natuurlijke autoriteit van iemand van boven de negentig had ik nauwelijks verweer. Voor ik het wist zat ik met een glaasje witte wijn in de hand aan haar bed, half 11 's ochtends. Ik voelde dat ze iets te bespreken had.

Deze vrouw had een hele concrete verwachting van opstanding en hiernamaals. Ze was ervan overtuigd dat ze haar man terug zou zien en maakte zich zorgen: Zal hij wel op mij wachten? Met al die andere leuke dames die hij daar ontmoet; hij is vast al lang en breed bezet. Ik vroeg haar of ze iets op haar kerfstok had, of ze met schuldgevoelens leefde. Ze vroeg zich af of ze goed genoeg had geleefd en of ze wel lief genoeg voor hem was geweest. Wij spraken er samen over, ook dit mocht er zijn en ze ontspande. En toen zei ze: Al mijn hele leven heb ik vertrouwd en geloofd en nu ben ik mijn geloof kwijt. Ze stond op de grens van het haar beloofde land, haar zicht vertroebeld. Dus je hebt je hele leven durven vertrouwen en hopen en je zou nu deze laatste sprong niet kunnen wagen? vroeg ik haar. We hebben samen gebeden dat ze niet bang zou zijn voor haar angst. Dat haar vertrouwen haar nu niet in de steek zou laten, dat ze opgevangen zou worden. Soms gaat het om het vertrouwen van ons vertrouwen, zonder te weten wat dat vertrouwen voor ons in petto heeft.

De oudere dame is een paar dagen later vredig gestorven. Wat zij niet weet is dat deze ontmoeting op mij blijvende indruk heeft gemaakt. Het samen bidden om vertrouwen, het samen over die grens blijven kijken. Deze vrouw uitte haar wanhoop en er ontstond ruimte en nieuw uitzicht. Het samen moed verzamelen om te blijven hopen heeft mij op mijn beurt bemoedigd. Ik werd teruggestuurd naar mijn dagelijkse leven. Mijn horizon weer helder, mijn zicht weer geklaard, met nieuwe en gesterkte hoop kon ik weer verder. Misschien dat de Eeuwige Mozes daarom ooit terugstuurde richting zijn volk toen Mozes bij het brandende braambos vroeg naar zijn Naam. In je eentje uitreiken en hopen is soms veel te alleen.

We zijn allemaal een beetje als Mozes. We zullen meer geduld moeten hebben dan ons lief is en het vaker dan we willen moeten uithouden in onze wanhoop of met onze angsten. Zonder direct of bevredigend resultaat. En dat wat we willen zullen we nooit helemaal krijgen of bezitten. We zijn en blijven onderweg. Maar Mozes zag aan het eind van zijn leven. De Eeuwige liet hem zien en hij zag, vanaf die berg, met ongebroken oog. Hij zag de horizon die hij tegemoet zou wandelen. Waar hij - wie weet - de Onzienlijke zou zien.

Beroemde bijbelse woorden luiden: Nu kijken we nog in een wazige spiegel, maar straks staan we oog in oog. Ons resten geloof, hoop en liefde, deze drie, maar de grootste daarvan is de liefde. Maar vandaag durf ik anders te denken. Geloof, hoop en liefde, hoop is misschien wel de grootste daarvan. Want als je over de grens blijft kijken dan komt die Liefde vanzelf. Als we alléén maar ook gezamenlijk blijven hopen dan staan we, wie weet - of misschien nu al- oog in oog.

Claartje Kruijff